

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКИХ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ВУЛИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Ю. А. БАЛАН, магістрант Національного університету біоресурсів і природокористування України

С. О. КУБІЦЬКИЙ, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України

***Анотація.** У статті обґрунтовано особливості формування здорового способу життя сільських підлітків засобами вуличної соціальної роботи. Висвітлюються головні напрямки діяльності вуличного соціального працівника, основні форми та методи роботи із сільськими підлітками.*

***Ключові слова:** здоров'я, здоровий спосіб життя, основні складові здоров'я, рухова активність, шкідливі звички, вулична соціальна робота.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Здоров'я підростаючого покоління є головною проблемою сучасного і майбутнього будь-якої країни. Хлопці та дівчата є найдорожчим репродуктивним, інтелектуальним, економічним, соціальним і культурним резервом держави. З цього контингенту поповнюються трудові ресурси, комплектуються збройні сили країни. Не менш значиму роль відіграє й виховання здорових дівчат, підготовка їх до материнства. Поступове усвідомлення на державному рівні значущості профілактики, збереження, підтримки та відновлення здоров'я нації передбачає знаходження шляхів підвищення у молодого покоління усвідомлення цінності здоров'я, здорового способу життя.

Великі потенціальні можливості для вирішення питань формування здорового способу життя підлітків зосереджує в собі соціальна педагогіка як молода, перспективна, пов'язана із потребами сучасного життя галузь знань, що досліджує проблеми соціалізації та соціального виховання дітей, серед яких особливе місце відведене покращенню здоров'я підростаючого покоління шляхом формування здорового способу життя. Нові засоби розвитку особистості, що розробляються у межах вивчення широкого кола соціально-педагогічних проблем, обґрунтування різних напрямів, видів, методів соціально-педагогічної діяльності, одним із яких є соціальна вулична робота, створюють широке поле для наукового пошуку у межах зазначеної проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць (О. Вакуленко, С. Закопайло, Н. Зимівець, Л. Іващенко, Н. Комарова, О. Яременко,) доводить, що проблема формування здорового способу життя є багатогранною і включає в себе усі аспекти розвитку особистості: інтелектуальний, фізичний, духовний, естетичний, моральний, правовий, соціальний. Теоретико-методологічні засади проблеми здорового способу життя підлітків та умови їх оптимізації сформульовано у працях А. Здравомислова, І. Смирнова, Л. Суцценко; питання формування здорового способу життя з позицій

медицини розкрито в роботах М. Амосова, Н. Артамонова, А. Леонтьєва, Ю. Лісіцина; психолого-педагогічні аспекти формування мотивації до здорового способу життя у підлітків розглянуто в дослідженнях Т. Бойченко, В. Вілюнас, С. Занюк, Т. Кудріної, В. Оржеховської. Теоретичні основи вуличної роботи представлені у роботах Т. Семигіної та І. Миговича, особливості вуличної роботи з дітьми, позбавленими батьківської опіки і піклування, вивчали А. Капська, Н. Комарова; Р. Вайнола, Т. Зайцевська – звернули увагу на методику організації та проведення вуличної роботи; Є. Воронова, Є. Холостова – узагальнили російський досвід та розробили технологію вуличної соціальної роботи.

Метою нашої статті є розглянути особливості формування здорового способу життя сільських підлітків засобами соціальної вуличної роботи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні здоров'я є однією з основних суспільних й особистісних цінностей. Зміни, що відбуваються у житті нашого суспільства, ставлять якісно нові вимоги до сучасної людини та стану її здоров'я. Безсумнівно, тільки здорова людина з добрим самопочуттям, оптимізмом, психологічною стійкістю, високою розумовою й фізичною працездатністю здатна активно жити, успішно переборювати труднощі. У зв'язку з цим турбота про здоров'я підростаючого покоління й професійна підтримка його відповідними структурами, безперечно, є конструктивними підходами до рішення проблеми здоров'я суспільства в цілому.

За даними медичних досліджень, у сучасних школах лише 12-14% дітей практично здорові, 50% – мають функціональні відхилення, 35-40% дітей шкільного віку страждають на хронічні захворювання. Приблизно 88% школярів перебувають у стані різного ступеня психічного неблагополуччя. Збільшилась також кількість школярів, які мають кілька діагнозів: у 20% старшокласників їх п'ять або більше [3].

Очевидно, що проблема здоров'я в аспекті розвитку шкільного виховання стала гостро актуальною та пріоритетною. У сучасному розумінні здоровий спосіб життя – це система поведінки людини, яка охоплює культуру руху, харчування, взаємини, повноцінне сімейне життя, творчу активність, високоморальне ставлення до довкілля, інших людей і до самих себе; це захоплення, любов до рідних, а також бажання творити добро.

Поняття здоров'я відображає якість пристосування організму до умов зовнішнього середовища і представляє підсумок процесу взаємодії людини й довкілля; сам стан здоров'я формується в результаті взаємодії зовнішніх (природних і соціальних) і внутрішніх (спадковість, стать, вік) чинників.

У даний час прийнято виділяти кілька компонентів (видів) здоров'я:

1. Соматичне здоров'я – поточний стан органів та систем організму людини, – основу якого складає біологічна програма індивідуального розвитку, опосередкована базовими потребами, домінуючими на різних етапах онтогенетичного розвитку.

2. Фізичне здоров'я – рівень росту і розвитку органів і систем організму, – основу якого складають морфологічні та функціональні резерви, що забезпечують адаптаційні реакції.

3. Психічне здоров'я – стан психічної сфери, – основу якого складає стан загального душевного комфорту, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію. Такий стан зумовлено як біологічними, так і соціальними потребами, а також можливостями їх задоволення.

4. Моральне здоров'я – комплекс характеристик мотиваційної і потреб-

ностно-інформативної сфери життєдіяльності, – основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда в суспільстві. Моральним здоров'ям опосередкована духовність людини, тому що воно пов'язане з загальнолюдськими істинами добра, любові та краси [2].

Сформована на сьогоднішній день система шкільної освіти не формує належної мотивації до здорового способу життя. Дійсно, більшість людей знають, що палити, пити і вживати наркотики шкідливо, проте багато дорослих прихильні цим звичкам. Ніхто не сперечається з тим, що треба рухатися, загартовуватися, але більшість дорослих людей ведуть малорухомий спосіб життя. Неправильне, нераціональне харчування призводить до збільшення кількості людей з надмірною вагою і всіма витікаючими наслідками. Труднощі сучасного життя залишають дуже мало місця для позитивних емоцій [5].

Формування мотивації у підлітків до здорового способу життя відбувається через цілеспрямований та усвідомлений процес творення людиною власної системи життєдіяльності, основа якої – відповідальне ставлення до свого здоров'я.

Здоровий спосіб життя містить у собі складові, які також визначають особливості соціально-педагогічної роботи з його формування: рухова активність; тренування імунітету й загартовування; раціональне харчування; психофізіологічну регуляцію; раціонально організовану життєдіяльність; відсутність шкідливих звичок.

Формування здорового способу життя, як напрямок соціально-педагогічної роботи, можна визначити як процес застосування зусиль для сприяння поліпшенню здоров'я і благополуччя взагалі, зокрема ефективній політиці, розробці доцільних програм, наданню відповідних послуг, які можуть підтримати та поліпшити наявні рівні здоров'я, дати змогу підліткам посилити контроль над власним здоров'ям й покращити його.

Соціально-педагогічна робота з формування здорового способу життя ставить за мету досягти змін у поведінці, що є результатом різноманітних цілеспрямованих дій [1].

До заходів, які використовуються у соціально-педагогічній роботі, спрямованій на формування здорового способу життя, відноситься і вулична соціальна робота. Це інноваційний метод соціальної роботи, суть якого полягає в наданні соціальними службами послуг своїм клієнтам на вулиці.

Робочими місцями вуличних соціальних працівників є вокзали, парки, дискотеки, заклади для проведення вільного часу. Вони працюють з родичами, учителями, найближчим оточенням своїх клієнтів. Таким чином створюються умови для підлітків, які не мають можливості або бажання офіційно звернутися по допомогу, скористатися послугами компетентного фахівця.

Метою вуличної соціальної роботи є низка наступних завдань:

- покращення положення та здоров'я дітей та молоді шляхом привнесення та додання до середовища, де вони змушені жити, того, в чому вони мають потребу, та того, чого вони позбавлені;

- спонукання дітей та підлітків до встановлення стосунків з людиною чи групою, що піклується про них, та з тими, хто може допомогти їм в організації змістовного дозвілля;

- допомога «дітям вулиці» в реалізації їхніх прав та потенційних здібностей, обдарувань.

Вулична соціальна робота передбачає:

- встановлення довірливих відносин з кризовими категоріями дітей та молоді, які більшість часу перебувають на вулиці і потребують допомоги соціального працівника;
- сприяння в усвідомленні і сприйнятті позитивних стереотипів соціальної поведінки;
- залучення громадськості до вирішення соціальних проблем «вуличних» категорій дітей та молоді;
- консультування з питань, важливих для даної категорії;
- переадресування до інших існуючих інститутів соціальної допомоги;
- допомога в захисті від будь-якого психічного та фізичного насилля;
- надання первинної медичної допомоги;
- надання інформації про шляхи збереження здоров'я, сприяння прийняттю здорового способу життя;
- здійснення профілактичної роботи щодо попередження правопорушень та злочинності серед дітей та молоді;
- надання мінімальних соціальних послуг (доставка їжі, одягу та ін.).

Тобто, головною умовою вуличної соціальної роботи є створення для дітей та молоді, що мають різні проблеми, можливості скористатися послугами фахівців, що професійно покликані їм допомагати. Допомога припускає не тільки підтримуючі бесіди і консультації, але і надання приміщення, у якому можна відпочити, пережити важкий час та провести вільний.

Цільова група вуличної соціальної роботи у сільській місцевості – це молоді люди: яких відрахували зі школи, або які знаходяться на межі відрахування; інтереси яких притісняються у школі, будинку, у компанії ровесників тощо; які не мають можливості звернутися по допомогу в інші установи, або не знають про них; для яких вулиця є основним місцем перебування.

До цільової групи вуличної соціальної роботи відносять також: дітей, які втекли з будинку-інтернату; біженців з інших областей або країн; безробітну молодь; бездомну молодь; молодих людей схильних до протиправних дій тощо [4].

У сучасній практиці соціальної роботи використовуються такі організаційні групові та масові форми вуличної соціальної роботи: ігротеки, дискотеки, форум-театри, конкурси графіті, танцювальні конкурси, флеш-моби, конкурси театралізованих постановок, виставки малюнків, вікторини, квести, ігротеки, дискотеки, танцювальні конкурси, спортивні змагання.

Для забезпечення позитивної динаміки рівня сформованості здорового способу життя підлітків доцільним є:

- по-перше, впровадження зазначених засобів як сукупності форм, прийомів, методів організації та проведення дозвіллевої діяльності в умовах мікросередовища, максимально зорієнтовані на прищеплення підліткам життєвих стандартів, спрямованих на збереження здоров'я особистості (тобто комплексу засобів);

- по-друге, врахування необхідності реалізації таких дій: налагодження взаємодії суб'єктів вуличної соціальної роботи, встановлення партнерських відносин з різними соціальними інститутами, спеціалісти яких можуть здійснювати педагогічний вплив на підлітків щодо формування здорового способу життя; поетапне впровадження заходів з формування здорового способу життя підлітків від простих (спортивні ігротеки, дискотеки, виступи форум-театру тощо), які мають потенціал активізувати інтерес підлітків до участі в заходах з формування здорового способу життя, до складних (вікторини, конкур-

си, акції, флеш-моби тощо), які потребують максимальної «включеності» учасників у дію; залучення підлітків до співпраці з організаціями, що можуть надати їм подальшу допомогу в питаннях формування здорового способу життя.

Головним напрямком діяльності вуличного соціального працівника є превентивна робота з дітьми та молоддю. Консультації та підтримка молодих людей, які цього потребують, при вуличній соціальній роботі стають більш інтенсивними і якісними, тому що соціальний працівник не тільки слухає про проблеми клієнта, але і сам бачить їхній прояв. Важливо, що вулична соціальна робота здійснюється на тій стадії, коли молода людина ще не усвідомила своїх проблем, або усвідомила, але соромиться до кого-небудь звернутися. Тобто, вулична соціальна робота дозволяє розв'язати проблеми дітей та молоді на ранніх стадіях їхнього існування.

На основі узагальнення наукових праць зарубіжних (М. Арсьяги, В. Гонзалеза, С. Деккера, М. Мікконена, Дж. Фонда, Е. Хааса, В. Хааса) та вітчизняних учених (О. Безпалько, Л. Вайноли, Л. Завацької, А. Капської, І. Миговича, Л. Рень, Л. Тютті) можемо дійти висновку, що поняття «вулична соціальна робота» – різновид соціально-педагогічної діяльності з клієнтом безпосередньо на його території, у місцях систематичного перебування цільової групи, що вирішує завдання соціального виховання молодого покоління, зокрема забезпечує формування здорового способу життя підлітків за допомогою комплексу соціально-педагогічних засобів, застосовування яких є особливо ефективним в умовах вулиці. Вивчення наукових розробок, що висвітлюють сутність та зміст поняття «вулична соціальна робота» дозволяє позиціонувати дослідження засобів такої роботи як одне з актуальних питань, що здатне вплинути на вирішення проблеми формування здорового способу життя підростаючого покоління у соціально-педагогічному аспекті.

Важливою складовою вуличної соціальної роботи є процес встановлення контакту з молодою людиною. Досвід показує, що через контакт з окремими особами соціальний працівник може встановити мережу контактів, що дозволить йому створити умови для індивідуальної і групової роботи, проведення заходів [5].

Найбільш ефективна форма роботи з сільськими підлітками – групова. Група є відмінним медіумом, за допомогою якого можна побачити не тільки проблеми кожного її члена, але і можливості їхнього вирішення.

Переваги групової роботи різнобічні. Однією з причин об'єднання у неформальні групи є потреба сільських підлітків оточити себе людьми з подібними інтересами та захопленнями, такими, що шанобливо ставляться до позиції кожного члена групи. Приналежність до групи додає молодій людині відчуття захищеності й комфорту і дуже важлива для підлітків із неблагополучних сімей. У групі молода людина одержує визнання своїх умінь, переконань тощо, чого їй так не дістає у сім'ї. Приналежність до групи може позитивно позначитися на розвитку особистості, диктує новий стиль поведінки, нові навички спілкування, що можуть позитивно позначитися на комунікативних здібностях молодої людини, зокрема, доповнити існуючий досвід спілкування в родині і школі у майбутньому [3].

Група дає додатковий досвід проведення вільного часу, участі у масових заходах, тобто формує додаткові соціальні навички.

Групову роботу із сільськими підлітками з формування здорового способу життя можна організувати завдяки організації: спортивних заходів;

навчання корисним навичкам; неформальних зустрічей; позашкільної роботи; гуртків за інтересами; флеш-мобів; подорожей тощо.

Висновки. Вулична робота з дітьми – це прогресивна форма соціальної роботи, спрямована на: профілактично-діагностичну, консультативну роботу, організацію продуктивного дозвілля та пропаганду здорового способу життя серед дітей та підлітків, які більшість свого часу проводять на вулиці; надання необхідної комплексної соціально-педагогічної, психологічної, юридичної допомоги безпритульним та бездоглядним дітям.

Застосування засобів вуличної соціальної роботи сприяє забезпеченню підлітків змістовним дозвіллям, профілактиці негативних явищ та пошуку шляхів запобігання, пропаганді здорового способу життя серед молодого покоління, розвитку їх комунікативних здібностей; формуванню здорового способу життя підлітків. У навчальних закладах повинна здійснюватися постійна і цілеспрямована робота з молоддю з використанням різноманітних прийомів, які б стимулювали пізнавальну діяльність, впливали на мотиваційну сферу, не залишали байдужими, змушували переглянути пріоритети власного життя.

Література

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К.: Логос, 2003. – 134 с.
2. Гушчін І. В. Право соціального забезпечення: підручник / І. В. Гушчін. – Мінськ: Амалфея, 2002. – 512 с.
3. Зимівець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / Зимівець Наталія Володимирівна. – Луганськ, 2008. – 247 с.
4. Організація і технології соціальної роботи з дітьми вулиці / за ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Інтернаціональний Союз. Ліга соціальних працівників України, 2003. – 260 с.
5. Петрович В. С. Тренінг по впровадженню програм профілактики ВІЛ/СНІДу та популяризації ЗСЖ / В. С. Петрович // Практична психологія і соціальна робота. – 2004. – № 11. – С. 25-35.

REFERENCES

1. Bezpalko O. V. Sozialna pedagogika v skhemakh I tablytsiakh : navch. posib. / O. V. Bezpalko. – K.: Logos, 2003. – 134 s.
2. Hushchin I. V. Pravo sotsialnogo zabezpechennia: pidruchnyk / I.V.Hushchin. – Minsk: Amalfeia, 2002. – 512 s.
3. Zymivets N. V. Sotsialno-pedagogichni tekhnologii formuvannia vidpovidalnjgo stavlennia do zdorovia v uchnivskoi molodi: dys. kand. ped. nauk: 13.00.05 / Zymivets Nataliia Volodymyrivna. – Lygansk, 2008. – 247 s.
4. Orhanizatsiia i tekhnologii sotsialnoi roboty z ditmy vulytsi / za red. prof. A. Y. Kapskoi. – K.: Internatsionalnyy Soiuz. Liga sotsialnykh pratsivnykib Ukrainy, 2003. – 260 s.
5. Petrovych B.S. Trening po vprovadzhenniu program profilaktyky VIL/SNIDu ta populiaryzatsii ZSZh / V.S. Petrovych // Praktychna psykholoგიiiz I sotsialna robota. – 2004. – № 1. – S. 25-35.

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СЕЛЬСКИХ ПОДРОСТКОВ СРЕДСТВАМИ УЛИЧНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ РАБОТЫ

**Ю. А. БАЛАН, магистрант Национального университета
биоресурсов и природопользования Украины**

**С. А. КУБИЦКИЙ, кандидат педагогических наук, доцент,
профессор кафедры социальной педагогики и информационных
технологий в образовании Национального университета биоресурсов
и природопользования Украины**

***Аннотация.** В статье обоснованы особенности формирования здорового образа жизни сельских подростков средствами уличной социальной работы. Освещаются главные направления деятельности уличного социального работника, основные формы и методы работы с сельскими подростками.*

***Ключевые слова:** здоровье, здоровый образ жизни, основные составляющие здоровья, двигательная активность, вредные привычки, уличная социальная работа*

HEALTHY LIFESTYLE RURAL TEENAGERS MEANS STREET SOCIAL WORK

**Y. BALAN, undergraduate of the National University of Life and
Environmental Sciences of Ukraine**

S. KUBITSKIY, Ph.D., associate professor, Department of Social Pedagogy and Information Technologies in Education of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

***Summary.** In the article the features of a healthy lifestyle by means of rural adolescent street social work. Describes the main activities of street social worker, basic forms and methods of work of rural adolescents.*

Health, healthy lifestyles, the main components of health, physical activity, bad habits, street social work

УДК 378.147

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФРАНЦІЇ

**Л. С. БЕРЕЗОВА, аспірант Національного університету біоресурсів
і природокористування України**

***Анотація.** У статті здійснено огляд основних євроінтеграційних тенденцій у професійній підготовці перекладачів у вищих навчальних закладах Франції. Визначені найсуттєвіші фактори, які актуалізували реформування традиційної системи вищої освіти в країні та висунули нові вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі перекладу. Розглянуто ключові проблеми професійної підготовки перекладачів в межах розширення Європейського союзу.*

***Ключові слова:** євроінтеграційна тенденція, освітня система, професійна підготовка перекладачів, Європейський союз, вища освіта*

© Л. С. Березова, 2015